

– високий рівень правової культури педагогів і відповідний право-моральний клімат у вищому навчальному закладі.

Прилучення студентської молоді до правової культури збагачує її духовне життя, а знання нею своїх прав і обов'язків розширює можливості самореалізації. Правове виховання зміцнює життєву позицію, підвищує громадянську активність, загострює почуття непримиренності до негативних явищ.

Список використаних джерел

1. Теорія держави та права : навч. посіб. / Є. В. Білозьоров та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.

2. Цвік М. В., Петришин О. В. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Харків : Право. 2009. 584 с.

3. Лисогор В. Правова культура як елемент механізму реалізації прав і свобод громадян. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 5. С. 19–21.

4. Кутиркін А. Шляхи розвитку теорії та практики правового виховання населення України. *Право України*. 2008. № 3. С. 122–125.

5. Макаренко Л. О. До проблеми формування правової культури в Україні. *Віче*. 2007. № 18. С. 52–53.

Тарасенко Олег Сергійович,
професор кафедри оперативного-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВOPOPУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З ОБІГОМ ПРОТИПРАВНОГО КОНТЕНТУ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Спеціально-кримінологічне запобігання має на меті не допустити вчинення реально можливих кримінальних правопорушень, а якщо вони почали відбуватися, то зупинити їх на ранній стадії. Важливою ділянкою запобіжної діяльності є виявлення та усунення так званих криміногенних факторів. При цьому зазвичай використовуються організаційні, економічні, правові й оперативно-розшукові та інші заходи. Спеціально-

кримінологічне запобігання здійснюється у формі відомих планів або програм правоохоронного органу для підсилення боротьби зі злочинністю. У них передбачається система заходів, спрямованих на запобігання конкретних видів і груп злочинності, злочинності взагалі, злочинності на певній території (держава, регіон). Передбачувані програми заходів реалізуються через взаємодію та взаємоузгодженість діяльності суб'єктів профілактики. Безумовно, ефективність запобігання кримінальним правопорушенням залежить від узгодженості програми боротьби зі злочинністю з концепцією державного плану економічного та соціального розвитку країни [1, с. 169].

Основою спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, повинна стати кримінологічна інформація щодо: 1) стану поширеності цього протиправного явища (кількісно-якісні параметри); 2) детермінант; 3) ефективності заходів, спрямованих на протидію цим правопорушенням [2].

Основними суб'єктами, які виконують завдання щодо недопущення вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет є Національна поліція України. Відповідно до Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України [3], саме на цей оперативний підрозділ покладено завдання щодо запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет.

Виходячи зі специфіки діяльності оперативних підрозділів, спеціально-кримінологічні заходи повинні здійснюватися у формі оперативно-розшукового запобігання, під яким необхідно розуміти самостійну організаційно-тактичну форму ОРД та складову частину спеціально-кримінологічного запобігання, що складається із сукупності заходів, спрямованих на не визначене коло осіб з метою профілактики вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, а також цілеспрямованих оперативно-розшукових та інших заходів щодо окремих груп та конкретних осіб, які виношують злочинні наміри, замислюють вчинення кримінального правопорушення, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою відвернення кримінального правопорушення, відмови від

злочинної мотивації та наміру або продовження злочинної діяльності, а також припинення кримінального правопорушення, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, на стадії його підготовки або замаху. Оперативно-розшукове запобігання в частині відвернення та припинення кримінального правопорушення має місце тоді, коли злочинна поведінка певних осіб проходить етап від моменту формування злочинного мотиву до початку вчинення кримінального правопорушення [2].

Головними заходами спеціально-кримінологічного запобігання вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет є здійснення моніторингу та аналізу кримінологічно значимої інформації, що розміщена в соціальних Інтернет-мережах, створення спеціалізованих блогів, організація чатів; створення спеціалізованих сайтів з практичними рекомендаціями щодо запобігання; картографування кримінологічних даних з використанням веб-технологій геоінформаційної системи поширення забороненого контенту; автоматизованого збору оперативно-значимої інформації, її зберігання, обмін та аналіз за допомогою технологій Інтернету речей (Internet of Things Technologies), технологій великих даних (Big Data Technologies); хмарних технологій (Cloud Technologies); поширення оперативної інформації щодо розшуку злочинців, повідомлень про заборонений контент та щодо можливої небезпеки для мешканців певних територій; інформаційна підтримка в соціальних Інтернет-мережах об'єднань громадян (соціальних груп сусідів), білих «хакерів», що визначають пріоритетом в своїй діяльності запобігання протиправному контенту; розроблення інтерактивного блогу запобігання з метою налагодження в соціальних Інтернет-мережах комунікаційного зв'язку між працівниками різних правоохоронних інституцій та громадянами; створення веб-чату для оперативного спілкування працівника з громадськістю для швидкого вирішення питань запобігання злочинності, координації дій громадян в небезпечних ситуаціях; створення комунікаційних центрів між громадськістю та правоохоронними органами за моделлю Community Policing (діяльності поліції, орієнтованої на громаду) з можливістю використання електронного сервісу «Безпека для всіх» у вигляді мобільного додатку для повідомлення про вчинені злочини та отримання оперативної інформації на смартфон тощо.

Виходячи з вищевикладеного можна сформулювати визначення терміна «оперативно-розшукове запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, під яким необхідно розуміти організаційно-тактичну форму ОРД та складову частину спеціально-кримінологічного запобігання, що складається із сукупності заходів, спрямованих як на невизначене коло осіб з метою профілактики вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, а також цілеспрямованих оперативно-розшукових та інших заходів щодо окремих груп і конкретних осіб, які виношують злочинні наміри, замислюють вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, і позитивно сприймають злочинний спосіб життя, з метою відвернення кримінальних правопорушень, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, відмови від злочинної мотивації та наміру або продовження злочинної діяльності, а також припинення кримінального правопорушення, пов'язаного з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, на стадії його підготовки або замаху. Її особливостями є використання оперативно-розшукових засобів, способів і методів.

Таким чином, оперативно-розшукове запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет, повинне здійснюватися як до, так і з моменту виникнення впливу об'єктивних факторів на особистість, тобто зовнішніх причин, умов та обставин, що можуть підштовхнути осіб, схильних до розповсюдження протиправного контенту в мережі Інтернет, на формування злочинного задуму.

Список використаних джерел

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. 2-ге вид., доповн. та переобл. К. : Паливода А.В., 2008. 292 с.
2. Тарасенко О. С. Теорія та практика протидії кримінальним правопорушенням, пов'язаних з обігом протиправного контенту в мережі Інтернет : монографія. Одеса : Гельветика, 2021. 432 с.
3. Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 10 листоп. 2015 р. № 85. Київ : Нац. поліція, 2015. 7 с.